

cet ille, qui loquitur bene. « Non enim vos estis, inquit, » qui loquimini; sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in » vobis¹. » Et ut generaliter, inquit, universa complectar; quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat. » Ecce etiam hic superiorem repetit sensum, quod illorum trium, id est, possibilitatis, voluntatis, actionis, non nisi possibilitas adjuvatur. Denique adjungens, ut impleat quod intendit: « Quod vero bene, inquit, vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est. » Oblitus est quod superius quasi correxerat, ubi cum dixisset, « Ergo in voluntate et opere bono laus hominis est; » adjunxit atque ait, « imo et hominis, et Dei qui ipsius voluntatis et operis possibilitatem dedit. » Cur etiam in his exemplis hoc non recordatus est, ut saltem in eorum fine diceret, Quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat; quod vero bene vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, et nostrum est, et illius? Non hoc dixit: sed, nisi fallor, videor mihi videre quid timuit.

XVIII. Cum enim vellet ostendere quare nostrum sit: « Quia hæc, inquit, omnia vertere etiam in malum possumus. » Illud ergo timuit, ut non diceret, et nostrum est et Dei, ne sibi responderetur, Si quod bene agimus, loquimur, cogitamus, ideo est et nostrum et Dei, quia ille nobis hoc posse donavit; ergo et quod malum agimus, loquimur, cogitamus, et nostrum est et Dei, quia illud posse ad utrumque donavit; atque ita, quod absit, quemadmodum cum Deo laudamur in operibus bonis, sic cum illo culpamur in malis. Possibilitas quippe illa, quam dedit, tam nos facit bona posse quam mala.

XIX. De qua possibilitate Pelagius in libro primo pro

¹ Matth. x, 20.

libero arbitrio ita loquitur: « Habemus autem, inquit, possibilitatem utriusque partis a Deo insitam, velut quamdam, ut ita dicam, radicem fructiferam atque fecundam, quæ ex voluntate hominis diversa gignat et pariat, et quæ possit ad proprii cultoris arbitrium, vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum. » Ubi non intuens quid loquatur, unam eamdeque radicem constituit bonorum et malorum, contra evangelicam veritatem doctrinamque apostolicam. Namque et Dominus nec arborem bonam dicit posse facere fructus malos, nec malam bonos¹: et apostolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium esse cupiditatem², admonet utique intelligi radicem bonorum omnium charitatem. Unde si duæ arbores bona et mala, duo sunt homines bonus et malus, quid est bonus homo nisi voluntatis bonæ, hoc est, arbor radicis bonæ? et quid est homo malus nisi voluntatis malæ, hoc est, arbor radicis malæ? Fructus autem harum radicum atque arborum, facta sunt, dicta sunt, cogitata sunt, quæ bona de bona voluntate procedunt, et mala de mala.

XX. Facit autem homo arborem bonam, quando Dei accipit gratiam. Non enim se ex malo bonum per se ipsum facit; sed ex illo et per illum et in illo qui semper est bonus: nec tantum ut arbor sit bona, sed etiam ut faciat fructus bonos, eadem gratia necessarium est ut adjuvetur, sine qua boni aliquid facere non potest. Ipse quippe in bonis arboribus cooperatur fructum, qui et forinsecus rigat atque excolit per quemlibet ministrum, et per se dat intrinsecus incrementum³. Malum vero arborem homo facit, quando se ipsum malum facit, quando a bono incommutabili deficit: ab eo quippe defectus est origo voluntatis malæ. Qui defectus non aliam naturam malam initiat, sed eam quæ bona condita est vitiat. Sanato autem

¹ Matth. vii, 18. — ² I Tim. vi, 10. — ³ I Cor. iii, 7.

vitio nullum malum remanet ; quia vitium naturæ quidem inerat, sed vitium natura non erat.

XXI. Illa ergo possibilitas, non ut iste opinatur, una eademque radix est bonorum et malorum. Aliud est enim charitas radix bonorum, aliud cupiditas radix malorum ; tantumque inter se differunt, quantum virtus et vitium. Sed plane illa possibilitas utriusque radicis est capax ; quia non solum potest homo habere charitatem, qua sit arbor bona, sed potest etiam cupiditatem, qua sit arbor mala. Sed cupiditas hominis quæ vitium est, hominem habet auctorem, vel hominis deceptorem, non hominis creatorem. Ipsa est enim concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi, quæ non est ex Patre¹, sed ex mundo est. Quis autem nesciat, mundi nomine solere appellare Scripturam, a quibus habitatur hic mundus?

XXII. Charitas autem quæ virtus est, ex Deo nobis est, non ex nobis, Scriptura teste, quæ dicit : « Charitas ex » Deo est, et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognovit Deum, quia Deus charitas est². » Secundum istam charitatem, melius intelligitur dictum : « Qui natus est » ex Deo, non peccat³ : » et, quia non potest peccare. Quia » charitas secundum quam natus ex Deo est, non agit perperam, nec cogitat malum⁴. » Cum ergo peccat homo, non secundum charitatem, sed secundum cupiditatem peccat, secundum quam non est natus ex Deo : quoniam illa possibilitas, ut dictum est, utriusque radicis est capax. Cum ergo dicat Scriptura : « Charitas ex Deo est : » vel quod est amplius : « Deus charitas est : » cum apertissime clamet Joannes apostolus : « Ecce qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei vocemur et simus⁵ : » Iste au-

¹ 1 Joan. II, 16. — ² Id. IV, 7. — ³ Id. III, 9. — ⁴ 1 Cor. XIII, 4 et 5. — ⁵ 1 Joan. III, 1.

diens : « Deus charitas est, » quare adhuc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibilitatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem bonamque actionem habeamus ex nobis ? Quasi vero aliud sit bona voluntas quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, et a Patre datam, ut filii ejus essemus.

XXIII. Sed forte, ut daretur nobis, præcedentia merita nostra fecerunt : sicut iste de gratia Dei sentit in eo libro, quem ad sacram virginem scripsit¹, cujus etiam commemorationem fecit in litteris, quas Romam misit. Ibi enim interposito Jacobi apostoli testimonio, quo ait : « Subditi » estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis² : subjungit et dixit : Ostendit quomodo resistere debeamus diabolo, si utique subditi simus Deo, ejusque faciendo voluntatem, divinam mereamur gratiam, et³ facilius nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio resistamus. » Ecce quam veraci corde damnavit in ecclesiastico judicio Palæstino eos, qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari. An adhuc eum id sentire et apertissime prædicare dubitamus ? Quomodo ergo verax fuit in episcopali examine illa confessio ? An forte jam istum scripserat librum, ubi apertissime dicit gratiam secundum merita nostra dari, quod in orientali synodo sine ulla recusatione damnavit ? Confiteretur ergo sic se aliquando tenuisse, sed jam non tenere, ut de correctione ejus apertissime gaudeamus. Nunc vero cum illi inter cætera et hoc fuisset objectum respondit : « Hæc utrum Cœlestii sint, ipsi viderint, qui dicunt ea Cœlestii esse : ego vero nunquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenent⁴. » Quomodo nunquam sic tenuit, si hunc ante condiderat librum ? Aut

¹ Epistola est ad Demetriadem, quæ extat in Appendice Benedictinorum. — ² Jacob. IV, 7. — ³ Forte ut. — ⁴ Vide lib. de Gestis Pelagii, cap. 14.

quomodo anathematizat eos qui sic tenent, si hunc librum postea condidit?

XXIV. Sed ne forte respondeat ita se hic dixisse: « Dei faciendo voluntatem, divinam mereamur gratiam, » sicut fidelibus et pie viventibus additur gratia, qua resistant fortiter tentatori, cum tamen gratiam etiam primitus accepissent, ut Dei facerent voluntatem: ne forte ergo ita respondeat, alia de hac re verba ejus accipite: « Qui currit, inquit, ad Dominum, et ab eo se regi cupit, id est, voluntatem suam ex ejus voluntate suspendit; qui ei adhærendo jugiter, unus, secundum Apostolum, cum eo fit spiritus, non hoc nisi de arbitrii efficit libertate¹. » Videte quantam rem dixerit non effici nisi arbitrii libertate, ac per hoc sine adjutorio Dei nos Deo existimat adhærere: hoc est enim, « non nisi de arbitrii libertate: » ut cum adhæserimus eo non adjuvante, tunc jam quoniam adhæsimus, etiam adjuvari mereamur. Sequitur enim et dicit: « Qua qui bene utitur, id est, arbitrii libertate qui bene utitur, ita se, inquit, totum tradit Deo omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apostolo possit dicere: « Vivo autem jam non ego, vivit » autem in me Christus²: » ponitque cor suum in manu Dei, et illud quo voluerit, ipse declinet³. » Magnum profecto adjutorium divinæ gratiæ, ut cor nostrum quo voluerit Deus, ipse declinet. Sed hoc tam magnum adjutorium, sicut iste desipit, tunc meremur, cum sine ullo adjutorio non nisi de arbitrii libertate ad Dominum currimus, ab eo nos regi cupimus, voluntatem nostram ex ejus voluntate suspendimus, eique adhærendo jugiter, unus cum illo efficimur spiritus. Hæc scilicet tam ingentia bona, non nisi de arbitrii, secundum istum, efficimus libertate, ut his præcedentibus meritis sic ejus gratiam consequa-

¹ 1 Cor. vi, 17. — ² Gal. ii, 20. — ³ Prov. xxi, 1.

mur, ut cor nostrum quo voluerit ipse declinet. Quomodo est ergo gratia, si non gratis datur? Quomodo est gratia, si ex debito redditur? Quomodo verum dicit Apostolus: « Non ex vobis, sed Dei donum est; non ex » operibus, ne forte quis extollatur¹? » Et iterum: « si » autem gratia, inquit, jam non ex operibus; alioquin » gratia jam non est gratia². » Quomodo, inquam, hoc verum est, si opera tanta præcedunt; quæ nobis adipiscendæ gratiæ meritum faciant, quo nobis non donetur gratuito, sed reddatur ex debito? Ergo-ne ut perveniatur ad adjutorium Dei, ad Deum curritur sine adjutorio Dei; et ut Deo adhærentes adjuvemur a Deo, a Deo non adjuti adhæremus Deo? Quid homini majus, quidve tale poterit gratia ipsa præstare, si jam sine illa unus cum Domino spiritus effici potuit, non nisi de arbitrii libertate?

XXV. Sed vellem ut iste diceret, utrum rex ille Assyrius cujus Esther sancta mulier execrabatur cubile, quando considebat in throno regni sui, et omni stola illustrationis suæ indutus erat, totus auro variatus lapidibusque pretiosis, et erat formidolosus valde, et elevata facie sua inflammata in claritate intuitus est eam, tanquam taurus in impetu indignationis suæ; et timuit regina, et conversus est color ejus per dissolutionem, et inclinavit se super caput delicatæ suæ, quæ præcedebat eam: vellem ergo diceret iste nobis, utrum rex ille ad Dominum jam cucurrerat, et ab eo se regi cupiverat, suamque voluntatem ex ejus voluntate suspenderat, et ei jugiter inhærendo unus cum illo spiritus factus erat, non nisi de arbitrii libertate? utrum se totum Deo tradiderat, omnemque suam mortificaverat voluntatem, et cor suum in manu Dei posuerat? Puto non desipere, sed insanire hominem, quisquis de illo rege, qualis tunc erat, hæc senserit: et tamen convertit Deus et

¹ Ephes. ii, 8. — ² Rom. xi, 6. — ³ Esther, v, juxta LXX.

transtulit indignationem ejus in lenitatem. Quis autem non videat, multo majus esse, indignationem a contrario in lenitatem convertere atque transferre, quam cor neutra affectione præoccupatum, sed inter utramque medium in aliquid declinare? Legant ergo et intelligant, intueantur atque fateantur non lege atque doctrina insonante forinsecus, sed interna et occulta, mirabili ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed bonas etiam voluntates.

XXVI. Desinat itaque jam Pelagius, et se ipsum et alios fallere, contra Dei gratiam disputando. Non propter illorum trium unum, id est, propter possibilitatem bonæ voluntatis atque operis, sed etiam propter voluntatem et operationem bonam erga nos gratia Dei prædicanda est. Nam illam possibilitatem ad utrumque valere definit: et tamen non ideo tribuenda sunt Deo etiam nostra peccata, sicut et propter eandem possibilitatem vult tribuere bona opera nostra. Non ideo tantum adjutorium divinæ gratiæ commendetur, quia possibilitatem adjuvat naturalem. Desinat dicere: « Quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat: quod vero bene vel agimus, vel loquimur vel cogitamus, nostrum est. » Desinat, inquam, ista dicere. Non solum enim Deus posse nostrum donavit atque adjuvat, sed etiam velle et operari operatur in nobis¹. Non quia nos non volumus, aut nos non agimus: sed quia sine ipsius adjutorio nec volumus aliquid boni, nec agimus. Quomodo enim dicitur: « Quod possumus bene agere, Dei est; quod autem agimus, nostrum est? » cum dicat Apostolus, orare se ad Deum pro eis, ad quos scribebat, ne quid mali faciant, et ut quod bonum est faciant. Non enim ait: « Oramus ut possitis nihil mali facere; » sed, ne

¹ Philip. II, 13.

quid faciatis mali¹: nec ut possitis bonum facere; sed, ut bonum faciatis. Quoniam de quibus scriptum est: « Quot- » quot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei²: » profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est. Quomodo dicit Pelagius: « Quod bene loqui possumus, Dei est: quod bene loquimur, nostrum est, » cum dicat Dominus: « Spiritus Patris vestri est, qui loquitur in vobis³? » Neque enim ait, non vos estis qui dedistis vobis bene posse loqui: sed ait: Non vos estis qui loqui- » mini. » Nec ait, Spiritus Patris vestri est qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed ait, qui loquitur in vobis: non significans possibilitatis profectum: sed exprimens cooperationis effectum. Quomodo dicit liberi arbitrii elatus assector: « Quod possumus bene cogitare, Dei est: quod autem bene cogitamus, nostrum est? » Cui respondet humilis gratiæ prædicator: « Non quia idonei sumus » cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobismetipsis; sed » sufficientia nostra ex Deo est⁴. » Non enim ait, posse cogitare: sed, cogitare.

XXVII. Istam Deigratiam in divinis eloquiis manifestam etiam Pelagius manifeste fateatur, seque tandiu contra sensisse non operiat impudentissimo pudore, sed dolore saluberrimo aperiat; ut sancta Ecclesia non turbetur pervicaci ejus obstinatione, sed veraci correctione lætetur. Cognitionem et dilectionem, sicut sunt discernenda discernat. « Quia scientia inflat, charitas ædificat⁵. » Et tunc scientia non inflat, quando charitas ædificat. Et cum sit utrumque donum Dei, sed unum minus, alterum majus; non sic justitiam nostram super laudem justificatoris nostri extollat, ut horum duorum quod minus est, divino tribuat adjutorio, quod autem majus est, humano usurpet arbi-

¹ Cor. XII, 7. — ² Rom. VIII, 14. — ³ Matth. X, 9. — ⁴ 2 Cor. III, 5. — ⁵ Id. I, 8.

trio. Etsi consenserit, nos gratia Dei accipere charitatem non sic sentiat, tanquam ulla merita bona nostra præcesserint. Nam quæ merita bona tunc habere poteramus, quando Deum non diligebamus? Ut enim acciperemus dilectionem qua diligeremus, dilecti sumus, cum eam nondum haberemus. Hoc Joannes apostolus apertissime dicit: « Non quod nos dilexerimus Deum, sed quia ipse dilexit » nos¹. » Et alibi: « Nos diligamus, inquit, quia ipse » prior dilexit nos². » Optime omnino atque verissime. Non enim haberemus unde illum diligeremus, nisi hoc ab illo, cum prior nos diligeret, sumeremus. Quid autem boni faceremus, nisi diligeremus? Aut quomodo bonum non facimus, si diligamus? Et si enim Dei mandatum videtur aliquando non a diligentibus, sed a timentibus fieri: tamen ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur: « quia omne quod non » ex fide est, peccatum est³; » et fides per dilectionem operatur⁴. Ac per hoc gratiam Dei, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis⁵, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste, qui cum dicit, « propterea dari gratiam, ut quod a Deo præcipitur, facilius impleatur, » quid de illa sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen quod divinitus præcipitur potest.

XXVIII. In libro quippe ad virginem sacram, quod et supra commemoravi⁶, cum dicit: « Divinam mereamur gratiam, et facilius nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio, resistamus: » significat profecto quid sapiat. Ut quid enim hoc verbum interposuit, id est, « facilius? » An vero non

¹ 1 Joan. iv, 10. — ² Ibid. 19. — ³ Rom. xiv, 23. — ⁴ Gal. v, 6. — Rom. v, 5. — ⁶ Epist. ad Demetriad. cap. 25.

erat integer sensus, ut nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio, resistamus? » Sed quantum detrimentum hoc additamento fecerit, quis non intelligat? Volens utique credi, tantas esse naturæ vires, quas extollendo præcipitat, ut etiam sine auxilio Spiritus sancti, etsi minus facile, tamen aliquo modo nequam spiritui resistatur.

XXIX. Item in primo libro pro libero arbitrio: « Cum autem tam forte, inquit, tam firmum ad non peccandum liberum in nobis habeamus arbitrium, quod generaliter naturæ humanæ Creator inseruit, rursus pro inæstimabili ejus benignitate, quotidiano ipsius munimur auxilio. » Quid opus est hoc auxilio, si tam forte, tam firmum est ad non peccandum liberum arbitrium? Sed etiam hic vult intelligi, ad hoc esse auxilium, ut facilius fiat per gratiam, quod etsi minus facile, tamen putat fieri præter gratiam.

XXX. Item in eodem libro alio loco: « Ut quod per liberum, inquit, homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. » Tolle « facilius, » et non solum plenus, verum etiam sanus est sensus, si ita dicatur: « Ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, possint implere per gratiam. » Cum autem facilius additur, adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri, tacita significatione suggeritur. Quem sensum redarguit qui dicit: « Sine me nihil potestis facere¹. »

XXXI. Emendet hæc omnia, ne si in rerum magnarum profunditate humana erravit infirmitas, etiam diabolica huic accedat errori, vel fallacia, vel animositas, sive negando quod sensit, sive defendendo, quod perperam sensit, cum id se non debuisse sentire commemorata perspicua veritate cognoverit. Istam quippe gratiam qua justificamur, id est, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis², in

¹ Joan. xv, 5. — ² Rom. v, 5.

Pelagii et Cœlestii scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri. Prorsus nusquam eos adverti, sicut agnoscendi sunt, agnoscere filios promissionis, de quibus dicit Apostolus : « Non ii qui filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis » deputantur in semen¹. » Quod enim promittit Deus, non facimus nos per arbitrium seu naturam, sed facit ipse per gratiam.

XXXII. Nam ut de Cœlestii opusculis interim taceam, vel libellis ejus, quos judiciis ecclesiasticis allegavit (9), quæ vobis omnia, cum aliis quas necessarias existimavimus litteris, mittenda curavimus, quibus omnibus diligenter inspectis, possitis advertere, non eum ponere Dei gratiam, qua juvatur, vel ad declinandum a malo, vel ad faciendum bonum, præter naturale arbitrium voluntatis, nisi in lege atque doctrina; ita ut ipsas quoque orationes ad hoc asserat necessarias, ut ostendatur nomini quid concupiscat et diligat : ut ergo hæc interim omittam, nempe ipse Pelagius et litteras nuper et libellum Romam fidei suæ misit, scribens ad beatæ memoriæ papam Innocentium, quem defunctum esse nesciebat. In his ergo litteris dicit, « esse de quibus eum homines infamare conantur : unum quod neget parvulis baptismi sacramentum, et absque redemptione Christi aliquibus cœlorum regna promittat : aliud, quod ita dicat posse hominem vitare peccatum, ut Dei excludat auxilium, et in tantum libero confidat arbitrio, ut gratiæ repudiet adjutorium. » Sed de baptismo parvulorum, quamvis eis dandum esse concedat, quam perverse contra fidem christianam et catholicam sentiat veritatem, non hic locus est ut diligentius disseramus : nunc enim de adjutorio gratiæ quod instituimus peragendum est. Unde ad id quod proposuit, quid etiam

¹ Rom. ix, 8.

hinc respondeat videamus. Ut enim omittamus ejus invidiosas de suis inimicis querelas, ubi ad rem ventum est, ita locutus est.

XXXIII. « Ecce, inquit, apud beatitudinem tuam epistola ista me purget, in qua pure atque simpliciter ad peccandum et ad non peccandum integrum liberum arbitrium habere nos dicimus, quod in omnibus bonis operibus divino adjuvatur semper auxilio. » Cernitis itaque, pro intellectu quem vobis Dominus dedit, hæc ejus verba solvendæ non sufficere quæstioni. Quærimus enim adhuc, quo auxilio liberum adjuvari dicat arbitrium, ne forte, sicut solet, velit intelligi legem atque doctrinam. Si enim quæras cur dixerit, « semper : » poterit respondere, quia dictum est : « Et in lege ejus meditabitur die ac nocte¹. » Deinde cum de hominis conditione, et ad peccandum atque non peccandum naturali ejus possibilitate quædam interposuisset, adjunxit dicens : Quam liberi arbitrii potestatem dicimus in omnibus esse generaliter, in Christianis, Judæis, atque gentilibus. In omnibus est liberum arbitrium æqualiter per naturam, sed in solis Christianis juvatur a gratia. » Iterum quærimus qua gratia? Et adhuc poterit respondere, lege atque doctrina christiana.

XXXIV. Deinde quamlibet sentiat gratiam; ipsis Christianis secundum merita dari dicit : cum eos qui hoc dicit : cum eos qui hoc dicunt, jam in Palæstina, sicut supra commemoravi, sua illa præclara purgatione damnaverit. Nam verba ejus ista sunt : « In illis, inquit, nudum et inerme est conditionis bonum : » in eis dicit, qui Christiani non sunt. Deinde cætera contexens : « In his vero, inquit, qui ad Christum pertinent, Christi munitur auxilio. » Videtis adhuc incertum esse quo auxilio, secundum ea quæ supra diximus. Sed adhuc sequitur de his qui

¹ Psal. 1, 2.

Christiani non sunt, et dicit : « Illi ideo judicandi atque damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium, per quod ad fidem venire possent, et Dei gratiam promereri, male utuntur libertate concessa. Hi vero remunerandi sunt, qui bene libero utentes arbitrio merentur Domini gratiam, et ejus mandata custodiunt. » Nempe manifestum est, eum dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet significet, quam tamen aperte non exprimit. Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, et ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fatetur. Ubi est ergo illud Apostoli, « Justificati gratis per gratiam ipsius¹? » ubi est et illud, « Gratia salvi facti estis²? » « Et ne putarent per opera, addidit, per fidem. Rursus ne ipsam fidem sine Dei gratia sibi putarent esse tribuendam : « Et hoc, inquit, non » ex vobis, sed Dei donum est³. » Nempe ergo illud unde incipit omne quod merito accipere dicimur, sine merito accipimus, id est, ipsam fidem. Aut si negatur dari; quid est quod dictum est, « Sicut unicuique Deus partitus est » mensuram fidei⁴? » Si autem sic dicitur dari, ut reddatur meritis, non donetur; quid est quod iterum dicit : « Vobis » donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, » verum etiam ut patiamini pro eo⁵? » Utrumque enim donatum esse testatus est, et quod credit in Christum, et quod patitur quisque pro Christo. Isti autem libero arbitrio sic applicant fidem, ut fidei videlicet reddi videatur, non gratuita, sed debita gratia : ac per hoc jam nec gratia, quia nisi gratuita, non est gratia.

XXXV. Sed ab his litteris Pelagius ad fidei suæ librum vult transire lectorem, cujus vobis commemorationem fecit : in quo ea de quibus non interrogabatur, multa disse-

¹ Rom. III, 24. — ² Ephes. II, 8. — ³ Ibid. — ⁴ Rom. XII, 3. — ⁵ Philip. I, 29.

ruit. Sed nos de quibus agimus cum illis, ipsa videamus. Cum enim ab unitate Trinitatis usque ad resurrectionem carnis quod ab illo nemo quærebat, disputationem quantum voluit terminasset : « Et baptisma, inquit, unum tenemus, quod iisdem sacramentis verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, dicimus esse celebrandum¹. » Hoc certe vos et a præsentis audisse dixistis : sed quid prodest, quod eisdem verbis in parvulis, quibus et in majoribus, celebrari dicit baptismi sacramentum, cum res a nobis, non sola verba quærantur? Plus est quod vobis ore proprio interrogantibus respondit, uti scribitis, « infantes in remissionem peccatorum percipere baptismum. » Non enim et hic dixit, in verbis remissionis peccatorum ; sed eos baptizari in ipsam remissionem confessus est : et tamen si ab eo quæreretis, quid peccati eis credatur² remitti, non eos aliquid habere contenderet.

XXXVI. Quis crederet, sub hac quasi manifesta confessione sensum latere contrarium, nisi eum Cœlestius aperuisset? Qui in libello suo, quem Romæ gestis ecclesiasticis allegavit, « parvulos et baptizari in remissionem peccatorum confessus est, et negavit ullum habere originale peccatum. » Sed nunc non de baptismo parvulorum, sed de adjutorio gratiæ potius, etiam in libello fidei suæ, quem Romam misit, quid Pelagius senserit attendamus. « Liberum, inquit, sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos indigere Dei semper auxilio. » Ecce iterum quærimus, quo auxilio nos indigere fateatur : et iterum invenimus ambiguum, quoniam potest respondere, Legem se dicere doctrinamve christianam, qua naturalis illa possibilitas adjuvetur. Nos autem illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus : « Non enim » dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed virtutis et chari-

¹ Vide infra lib. de Peccato originali, cap. 21. — ² Forte credat.

» tatis et continentiae ¹. » Non est autem consequens, ut quid habet donum scientiae, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam charitatis, ut agat.

XXXVII. Illos etiam, quos in eisdem litteris, quas misit ad sanctae memoriae papam Innocentium, libros suos vel scripta commemorat, legi, praeter unam epistolam, quam se brevem misisse ad sanctum Constantium episcopum dicit: nec alicubi potui reperire, hanc eum gratiam confiteri, qua non solum possibilitas naturalis voluntatis et actionis, quam dicit nos habere etiam si nec volumus nec agimus bonum, sed ipsa etiam voluntas et actio subministratione sancti Spiritus adjuvatur.

XXXVIII. « Legant, inquit, illam epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum episcopum ante duodecim fere annos scripsimus, quae trecentis forte versibus nihil aliud quam Dei gratiam et auxilium confitetur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo ². » Hanc ergo epistolam legi, et inveni eum pene per totam non immorari, nisi in facultate et possibilitate naturae, et pene ibi tantum Dei gratiam constituere: christianam vero gratiam tanta brevitate sola nominis commemoratione perstringit, ut nihil aliud videatur, quam eam tacere timuisse. Utrum tamen eam in remissione peccatorum velit intelligi, an etiam in doctrina Christi, ubi est et conversationis ejus exemplum, quod aliquot suorum opusculorum locis facit, an credat aliquod adjutorium bene agendi adjunctum naturae atque doctrinae per inspirationem flagrantissimae et luminosissimae charitatis, non apparet omnino.

XXXIX. « Legant etiam, inquit, ad sanctum Constantium episcopum, ubi breviter quidem, sed plane libero hominis arbitrio Dei gratiam auxiliumque conjunxi ³. »

¹ 2 Tim. 1, 7. — ² Pelagii Epist. ad Paulinum. — ³ Id. Epist. ad Constantium episcopum, cap. 34.

Hanc epistolam, ut superius dixi, non legi: sed si non est dissimilis caeteris, quae mihi nota commemorat, non habet etiam ipsa quod quaerimus.

XL. Legant etiam, inquit, quam ad sacram Christi virginem Demetriadem in Oriente conscripsimus, et invenient nos ita hominis laudare naturam, ut Dei semper gratiae addamus auxilium ¹. » Istam sane legi, mihi que pene persuaserat, hanc illum gratiam, de qua quaestio est, confiteri: quamvis in multis ejus opusculi locis sibi ipse contradicere videretur: sed cum in manus meas et alia venissent, quae posterius latiusque conscripsit; vidi quemadmodum potuerit etiam illic gratiam nominare, sub ambigua generalitate quid sentiret abscondens, gratiae tamen vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans. Nam in ipsius principio, ubi ait: « Proposito insudemus operi, nec mediocritati diffidamus ingenii, quod credimus fide matris et merito virginis adjuvari: » gratiam qua adjuvamus ad aliquid agendum, mihi visus fuerat confiteri, nec attenderam hanc eum ponere potuisse in sola revelatione doctrinae.

XLI. Item in eodem opere alio loco: « Quod si etiam sine Deo, inquit, homines ostendunt, quales a Deo facti sunt; vide quid Christiani facere possint, quorum in melius per Christum instaurata natura est, et qui divinae quoque gratiae juvantur auxilio. » Naturam in melius instauratam, remissionem vult intelligi peccatorum: quod alio loco in hoc in ipso libro satis demonstravit, ubi ait: « Etiam illi qui longo peccandi usu quodam modo obduruere, instaurari per poenitentiam possunt? » Auxilium vero divinae gratiae potest et hic ponere in revelatione doctrinae.

XLII. Item alibi in eadem epistola: « Nam si etiam ante

¹ Pelagii Epist. ad Demetriad. virgin.